



## وقایع اخیر دوباره ماجرای بحث برانگیز موضع گیری چهره های مشهور در مسائل اجتماعی را داغ کرد

# سلبریتی ها؛ سرگردان میان سکوت و فریاد

**شهروند** در روزهای اخیر، در رسانه های رسمی کشور شاهد واکنش های بسیاری نسبت به موضع گیری های چهره های شناخته شده سینما و ورزش در قبال رخداد های اعتراضی اخیر کشور بودیم. سلبریتی هایی که در بزنگاه های مهم این سرزمین نشان داده اند در هر جا و هر زمینه ای هم کم کار باشند، برای این که جایگاه دشوار یاب شان را در دل و ذهن مردم از دست ندهند، در دنیای

مجازی فرصت را برای موضع گیری و اظهار نظر از دست نمی دهند. تا جایی که می شود گفت بعد از وقوع هر واقعه اجتماعی، سیاسی و حتی فرمانطقه ای، اولین کار بسیاری از مردم این است که ببینند در پیچ سلبریتی های وطنی درباره آن اتفاق چه نوشته شده است. البته در این بین سلبریتی ها به نوعی دچار سردرگمی و آشفتگی هم می شوند، چرا که برخی از آنها دقیقاً نمی دانند

مثلاً درباره وقایع اخیر دقیقاً چه واکنشی باید داشته باشند. ترس از مورد قضاوت و انتقاد قرار گرفتن خیلی از آنها را از اظهار نظر بر له یا علیه یک موضوع اجتماعی یا سیاسی بر حذر می دارد.

**موضع گیری سلبریتی ها؛ خوب یا بد؟**  
به هر حال، چهره های شناخته شده وطنی از سوی رسانه ها و افرادی خاص متهم اند

به این که پُر می گویند و زیاد واکنش نشان می دهند. اما این که آیا زبان نقاد سلبریتی ها موجب اتفاقاتی خوب است یا بد، پرسشی است که هر کس از زاویه نگاه خود پاسخی به آن می دهد.

پرسشی که البته فارغ از واکنش های سلبریتی ها، درباره کلیت فضای مجازی نیز می تواند مطرح شود. در واقع می توان گفت که از دیدگاه فرد یا جریانی که به لزوم اعمال کنترل کامل نهاد های حاکمیتی بر جریان اطلاعات باور دارد، اظهار نظر های سلبریتی ها نیز مانند کلیت فضای مجازی می تواند محاسن و معایبی داشته باشد که البته منتقدان بیشتر روی معایب این رویکرد تاکید کرده و به عنوان مثال بر پرگویی چهره ها درباره اموری که در آن تخصص و سررشته ای ندارند، انگشت می گذارند.

دکتر احمد یحیایی در این زمینه می گوید: «جهان امروز دنیای اطلاعات خوانده می شود و مخاطب امروز فعال است و در مقابل هر پیام، تصویر و اطلاعاتی واکنش های متفاوتی دارد. سلبریتی ها نیز از این قاعده مستثنی نیستند. با این توضیح که سوپرستارها به دلیل مقبولیت اجتماعی که دارند، مسئولیت بیشتری بر دوش شان است و باید بیشتر مواظب باشند؛ چون واکنش های آنها در اغلب موارد از حد یک واکنش شخصی بالاتر رفته و می تواند تاثیر مهم تری در اجتماع داشته باشد.»

### مخالفان چه می گویند؟

منتقدان درباره معایب اظهار نظر های سلبریتی ها می گویند آنها که با استفاده از فضای شبکه های اجتماعی توانسته اند خودی نشان دهند و به واسطه ارتباط بی واسطه با مردم مورد توجه بیشتری قرار گیرند؛ در ادامه، درگیر

آسیب ها و دشواری های مرجعیت اجتماعی جایگاه شان شدند. راز عکس العمل های تند روزهای اخیر در قبال موضع گیری چهره های دنیای ورزش و هنر جز این نمی تواند باشد که این چهره ها را به بی سوادی و بی اطلاعی از موضوع صحبت شان متهم کردند.

این موضوع را دکتر عباس اسدی، استاد روزنامه نگاری دانشگاه علامه با این جملات تحلیل می کند: «جامعه ایران یک جامعه شفاهی است و در این نوع جوامع افراد بدون این که درباره موضوعات تحقیق و حقیقت آن را کشف کرده باشند، آنها را در فضاهای عمومی منتشر می کنند. در واقع در جوامعی که میزان مطالعه افراد و سطح دانش پایین باشد، افراد به جای این که اطلاعات را از منابع درست کسب کنند، به حرف های دیگران اکتفا و گاهی حتی بر همین اساس هم تاریخ سازی می کنند. بدون شک این کار باعث آسیب های معنوی به نسل آینده و فراموشی تاریخ و میراث فرهنگی آن جامعه خواهد شد و آیندگان نخواهند توانست حقیقت را از دروغ تشخیص دهند.»

با این حال، همه چیز تا این حد هم یک سو به نیست و نمی توان در تاثیر گذاری مثبت اظهار نظر های چهره ها در مواردی هم تردید داشت؛ مثلاً در جنبش و تحرکی که در شماری از موارد انتقادات چهره های مورد توجه مردم به بار آورده است. یا در بسیج کمک و حمایت عمومی در بعضی از فجایع طبیعی که علاوه بر کمک مالی و اقتصادی در بهبود وضعیت روانی جامعه آسیب دیده هم موثر بوده است. این همان چیزی است که دکتر سید حسن حسینی، جامعه شناس و استاد دانشگاه، تاثیر گذاری اعتراض سلبریتی ها می نامد و می گوید که «این موضع گیری ها اثر گذار بوده اند؛ هم بر افکار عمومی و هم در مواردی بر رأی مجلس!»

شود. اما در پاسخ به پرسش شما؛ بیابید فرض کنیم که این سلبریتی مورد بحث در حوزه سینما چهره شده است. آیا خود این سلبریتی روای دارد که کسی که کمترین شناختی از سینما ندارد، بیاید درباره سینما و هنر نظر دهد؟ معلوم است که نه، روا نمی دارد این موضوع را و موضع می گیرد؛ طبیعی هم هست. پس یک نفر دیگر هم که در حوزه دیگری تخصص دارد، حق دارد در قبال اظهار نظر های بدون تخصص این سلبریتی موضع گیری کند دیگر. پس یک بار دیگر تکرار می کنم: ما یک حق شهروندی داریم و یک عرصه تخصصی یا نسبتاً تخصصی داریم که مانع می شود ما درباره هر چیزی نظر دهیم؛ منطقی هم هست. در واقع اگر قرار باشد هر کسی درباره هر چیزی نظر دهد، آن وقت تکلیف تخصص چه می شود؟ فن چه می شود؟ آگاهی و شناخت چه می شود؟

**جناب افروغ! آن سلبریتی سینماگر می تواند در پاسخ بگوید که حوزه سینما به زندگی تک تک افراد جامعه کاری ندارد، اما پس لریزه های حوزه های اجتماعی و سیاسی را ماهمه روزه در زندگی روزمره خودمان احساس می کنیم؟ یا بگذارید صریح تر بپرسم؛ شما طبق تقسیم بندی خودتان مواردی مانند اتفاقات روزهای اخیر، یا موضوعی چون گشت ارشاد را جزو مسائل و موضوعات تخصصی می دانید که سلبریتی ها نباید درباره شان صحبت کنند؟**  
نه؛ این مسائل حوزه تخصصی نیستند. اینها مسائل حوزه عمومی مردم هستند که تک تک مردمان این کشور هر لحظه امکان دارد در معرض تذکر گشت ارشاد قرار گرفته و با آن مواجه شوند. نکته مهم این که امر به معروف و گشت ارشاد حتی جنسیتی و طبقاتی هم نیستند و کاملاً عمومی هستند و بنابراین هر کس در هر جایگاهی این اجازه را دارد که درباره آن اظهار نظر کند؛ به خصوص که گشت ارشاد با وضع کنونی آن، هیچ توجیه قانونی ندارد. چه طبق مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی و چه مصوبه ۴۲۷ شورای فرهنگ عمومی که مورد تصویب شورای عالی انقلاب فرهنگی قرار نگرفته است.

## عماد افروغ در گفت و گویا «شهروند»:

# حق اظهار نظر سلبریتی ها محفوظ است اما...

سلبریتی ها و هر کس دیگری انجام گیرد.

### جور دیگری بپرسم؛ چه می شود که مخاطبان سلبریتی ها در برخی از موارد برای آنها نقش مرجعیت سیاسی و اجتماعی قائل می شوند؟

البته بیشتر از مرجعیت سلبریتی ها، باید بگویم که ناآرامی درونی جامعه باعث این مسائل اخیر شد. بگذارید این گونه بگویم که مشکلاتی چون تورم، بیکاری و توزیع نابرابر مواهب سیاسی و اقتصادی و فرهنگی، جامعه ما را آستان ناآرامی کرده است که یک جرقه می تواند خشم های فروخته مردم را شعله ور کند. اما در پاسخ شما، اول باید درباره آسیب های صحبت درباره مسائلی که تخصصی درباره آنها نداریم، صحبت کنم. مثل کسی که چیزی درباره علم پزشکی ندارد، ولی مدام درباره شیوه های درمان بیماری ها یا حتی سیاست های پزشکی و سلامتی در کشور اظهار نظر می کند؛ که اولین آسیب برای خود آن شخص می تواند این باشد که دارد خودش را در معرض استهزا قرار می دهد؛ چون خیلی راحت متخصصان می توانند بیابند و ثابت کنند که فلان کس کمترین اطلاعی از این حوزه تخصصی ندارد. در واقع اینجا جایی است که پاسخ این سوال را با پرسش بالا پیوند می دهد و یک بار دیگر پای داوری را وسط می کشد که می توانند این داوری ها و زانت مواضع آن فرد را به

### یعنی باید به جای این که سلبریتی بودن طرف مد نظر قرار گیرد، باید دید که طرف چه می گوید؟

دقیقا؛ هر کس، دقیقاً هر کس که درباره موضوعی اظهار نظر می کند، مورد داوری قرار می گیرد که حرف هایش تا چه حد مستدل یا تعصب آمیز است؛ چقدر آگاهانه است و تا چه حد عدم شناخت او را می رساند. این یعنی سلبریتی یا غیر سلبریتی یا حتی استاد دانشگاه نباید بعد از اظهار نظر مصون از داوری باشد. به هر حال، این گونه نیست که چون طرف استاد دانشگاه است، هر آنچه می گوید درست است و در نقطه مقابل هم چون یک نفر سلبریتی است، حتماً دارد بدون شناخت و آگاهی حرف می زند.

### پس بر این باورید که سلبریتی به صرف سلبریتی بودن نمی تواند و نباید مورد قضاوت منفی قرار گیرد. درست است؟

نه فقط سلبریتی ها، بلکه هر کسی که از حق شهروندی برخوردار است، می تواند درباره هر چیزی نظر بدهد و هر کسی هم که درباره چیزی نظر می دهد، باید بداند که در معرض داوری قرار خواهد گرفت. یعنی همان قدر که هر کسی حق اظهار نظر دارد، هیچ کس هم این حق را ندارد که خواهان این باشد بعد از اظهار نظر مورد داوری قرار نگیرد. به عبارت بهتر، همگان همان قدر که حق اظهار نظر دارند، از حق داوری هم برخوردارند.

**به هر حال، سلبریتی ها در تمام دنیا - به خصوص بعد از فراگیر شدن فضای مجازی - درباره مسائل گوناگون اجتماعی، سیاسی و البته محیط زیستی اظهار نظر می کنند. اما بازتاب مواضع سلبریتی ها در ایران چراگاه تا این حد غیر قابل کنترل می شود؟ بگذارید**

واکنش سلبریتی ها به رویدادهای سیاسی و درستی یا نادرستی این رویکرد را با دکتر عماد افروغ، نویسنده، جامعه شناس، سیاستمدار و نماینده سابق تهران در مجلس شورای اسلامی در میان گذاشته ایم. آنچه در پی می آید، صحبت های این استاد دانشگاه است درباره این که آیا سلبریتی ها - آن گونه که برخی می گویند - تنها باید در زمینه تخصصی خود صحبت کنند؛ یا این که حق طبیعی آنها را برای اظهار نظر و موضع گیری در زمینه های گوناگون سیاسی و اجتماعی و البته فرهنگی باید محترم دانست؟

**جناب افروغ! در روزهای اخیر و البته در تمام ناآرامی های اجتماعی سال های اخیر، شماری از چهره ها و رسانه های خاص در واکنش به موضع گیری سلبریتی ها ادعا کرده اند که این چهره های شناخته شده به دلیل این که تخصصی در زمینه سیاست و علوم اجتماعی ندارند، باید از هر گونه اظهار نظر در این زمینه ها - جز مسائل و موضوعات مربوط به رشته تخصصی خودشان - خودداری کنند. خواستم بدانم شما هم به عنوان استاد دانشگاه چنین عقیده ای دارید؟ یا به عبارت بهتر؛ می توانید بگویید که آیا قانونی، قاعده ای، منطقی چیزی هست که طبق آن سلبریتی ها - یا هر کس دیگری - را به صرف نداشتن تخصص بتوان از واکنش در زمینه های سیاسی و اجتماعی منع کرد؟**

نه؛ البته من تخصص در زمینه سلبریتی ها ندارم، ولی در کل می توانم بگویم که حق رای، حق مشارکت و حق اظهار نظر حقوقی هستند که تمام شهروندان کشور از آن برخوردارند و طبق این حقوق نمی توان کسی را از اظهار نظر در زمینه مسائل کشور بازداشت. در این بین توجه مخاطبان و حتی مخالفان باید به یک موضوع باشد که آیا صحبت هایی که آن سلبریتی یا هر کس دیگری مطرح می کند تا چه حد مستدل است. این هم شامل هر آن کسی می شود که می خواهد درباره موضوعی اظهار نظر کند و تنها به سلبریتی یا محدود نمی شود. این تنها قضاوت و داوری است که باید در مورد

